

Date : 14-15 juillet 2023

Journaliste : Emiel Van den Berg

Ontwerp+Inrichting

Internationaal Tuinenfestival Chaumont-sur-Loire

De veerkrachtige tuin

Rond het thema De veerkrachtige tuin zijn dit jaar in Chaumont-sur-Loire achttien festivaltuinen te bewonderen. Bij de organisatie heerst grote tevredenheid over alle inzendingen; toch gaf de jury met volle overtuiging vier van de vijf prijzen aan in het oog springende Franse inzendingen. Tussen al het spektakel door kreeg ook de Nederlandse inzending een prijs, juist vanwege de ingetogen aanpak.

TEKST en FOTO Emiel van den Berg

James Basson, veelvuldig winnaar bij de Chelsea Flower Show, verving het grote gazon direct na de entree met een blijvende natuurlijk ogende beplanting die droogte tolereert, naadloos aansluitend op het festivalthema.

Voor deze editie koos de organisatie van het festival het thema De veerkrachtige tuin. De insteek daarbij was volgens directrice Chantal Colleu-Dumond de toenemende druk waaraan de gehele wereldbevolking, maar ook de natuur en onze tuinen, worden blootgesteld. „Kwetsbaarheid, onbalans en onzekerheid staan meer dan ooit centraal. Ons gedrag moeten we heroverwegen, alles moet in het werk worden gesteld om de veerkracht van onze tuinen te versterken.“ Tijdens de opening van de jurydag vertelde ze verder dat op het domein alsmar meer bomen komen om schaduwplekken te creëren, en dat op zonnige plekken de beplanting wordt aangepast naar droogte- en hittebestendig. Daarnaast is het overgrote deel van de verlichting – het kasteel, het landgoed met de vele kunstwerken en de festivaltuinen zijn in juli en augustus ook 's avonds geopend – inmiddels voorzien van zonnecollectoren. Tevens zet ze deelnemers, veel meer dan voorheen, aan om hun tuinen zo groen mogelijk te maken, iets dat zijn vruchten duidelijk afwerpt.

Het festivalthema zorgde ervoor dat

verschillende tuinen bekende onderwerpen benadrukken; klimaat, ecologie, biodiversiteit en voedsel. Stuk voor stuk onderwerpen die ook tijdens eerdere festivals naar voren kwamen, maar voor het grote aantal bezoekers dat het festival niet jaarlijks bezoekt altijd weer tot nadenken stemmend.

Wie de tuinen met hun uitleg bestudeert, komt steevast tot de conclusie dat veerkracht weerstand en vernieuwing combineert, dat veerkracht als iets positiefs is te zien. De Italiaanse inzending bijvoorbeeld benadrukte de veerkracht van *Pinus canariensis* en *Populus alba*. De pijnboom laat meteen na een bosbrand zijn zaden vallen om te kiemen; de populier vormt vanuit de wortels uitlopers wanneer zijn groeigebied onder water staat.

Green cards

Naast de achttien festivaltuinen zijn er ook dit jaar weer 'green cards' vergeven, aan zes bekende namen uit de wereld van landschapsarchitectuur, kunst en filosofie. Ook zij creëerden tuinen rondom

het thema veerkracht. Zo ontwierp de Belgische landschapsarchitect Bas Smets, betrokken bij de nieuwe plannen rondom de Notre-Dame in Parijs, het bos van de toekomst. In cirkelvormen plantte hij zevenentwintig verschillende bomen, klimaatbestendige bomen volgens verschillende vooraanstaande Europese boomkwekerijen. In de tuin van de Franse filosofen Cynthia Fleury en Antoine Fenoglio draait alles om dat wat niet gestolen mag of kan worden. De nadruk ligt er op tien essentiële aspecten nodig voor een leven in balans. De Engelse landschapsarchitect James Basson, wonend in Monaco en specialist in droogtebestendige tuinen, verving het grote gazon bij de entree van het landgoed door een mix van lage planten die de problematiek rondom droge periodes met gemak trotseren. Catherine Cocherel, Frans kunstenaar bekend om haar plantsculpturen, plaatste twee 'menselijke nesten'. In de twee geheel begroeide bolvormige ruimtes, verwijzend naar plantzaden die de veerkracht van de natuur symboliseren, kunnen bezoekers bescherming vinden en tot rust komen. < >

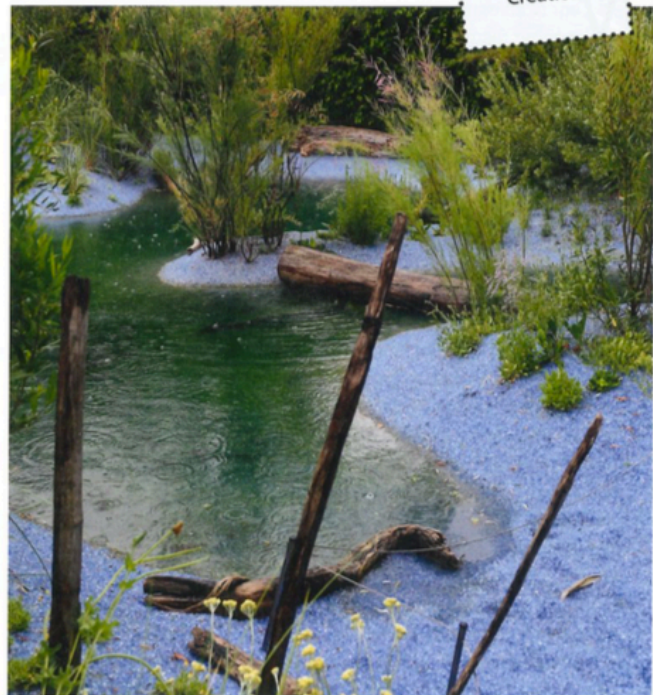

WINNAAR
Prix de la
Création

Samenleven met zout water

Veel punten kreeg deze tuin voor 'beste ontwerp' en 'beste beplanting', de meeste echter voor 'beste creatie'. Hier wordt de stijgende zeespiegel verbeeld. De meest voorkomende reactie op dit probleem is volgens de ontwerpers om steden, landbouwvelden en gemeenschappen zoveel mogelijk buiten bereik te houden. „Kunnen we niet beter samenleven met zout water?“, vraagt ontwerper Bruno Derozier zich af. Zijn kwekerij bevindt zich op het eiland Île de Ré ten zuiden van Bretagne en levert planten die barre klimatologische omstandigheden weerstaan. In deze tuin groeien planten die een hoog zoutgehalte verdragen, zogeheten halofiele planten. „Voorkomend in kwelders, kustduinen, mangroven, zoutsteppen en zoute halfwoestijnen.“

Twee ecosystemen zijn verbeeld; de kwelder en de kustduin. Derozier werkte samen met de Amerikaan Félix de Rosen, landschapsarchitect, kunstenaar en schrijver, voorvechter van de polycultuur die volgens hem resulteert in hogere opbrengsten en gezondere bodems. De Fransman Éric Futerfas, wonend in de VS, is een architect die door de gebouwde omgeving te bestuderen steeds meer belangstelling heeft gekregen voor de natuurlijke omgeving. Hij creëert graag bruggen met de natuur, in plaats van grenzen.

- Naam: Le chant du sel
- Ontwerp: Félix de Rosen, Éric Futerfas en Bruno Derozier – Frankrijk / VS

De eik als toekomstboom

Wanneer we het hebben over veerkracht, dan vinden de twee Engelse deelnemers Nicola en Anthony Hills dat de eik daarvoor symbool staat. Een eik groeit 300 jaar, daarna gedijt hij 300 jaar en vervolgens sterft hij 300 jaar. De eik is zodoende 900 jaar aanwezig. Dit alles is geïnspireerd op het gedicht van Robert MacFarlane en Jackie Morris in hun be kroonde boek *The Lost Spells*. Het is een reactie op internationaal onderzoek waaruit is gebleken dat de eik zich snel aanpast aan de klimaatverandering in het Antropoceen en zichzelf daardoor toont als de belichaming van veerkracht.

In deze tuin komt de eik op verschillende manieren voor. Het keienmozaïek in het centrum verbeeldt de jaarringen, in het hart liggen grote, uit eikenhout vervaardigde eikels. Lopend over de paden komt de bezoeker zeven verschillende soorten *Quercus* tegen; *Q. coccinea*, *Q. frainetto*, *Q. cerris*, *Q. ilex*, *Q. palustris* GREEN PILLAR, *Q. robur* 'Fastigiata' en *Q. petraea*. Dit om de diversiteit in blad- en groeivormen binnen het geslacht te benadrukken en uit te leggen dat er ook wintergroene eiken zijn en eiken met spectaculaire herfstkleuren. Als meester van veerkracht is de eik te beschouwen als dé boom voor de toekomst.

■ Naam: Le jardin des chênes
■ Ontwerp: Nicola Hills, Anthony Hills – Engeland

Hergebruik van dakpannen

In deze tuin krijgt een traditioneel Chinees bouw-materiaal een nieuwe bestemming: de waterdichte dakpan van klei met een geschiedenis van meer dan 3000 jaar. De Chinezen gebruikten deze niet alleen voor de afwatering, maar ook om regenwater op te vangen. Door deze geschiedenis te vertalen naar de hedendaagse tijd, vormen de dakpannen hier zowel een functioneel irrigatiesysteem als een vrolijke waterpartij. Het laat de toeschouwer tevens zien hoe water is te hergebruiken en te sturen, zelfs op groene daken is het op deze manier toepasbaar.

De tuin opent met een bos van bamboe en via een oplappende houten loopbrug treedt de bezoeker binnen, tegen de stroming van het stilletjes naar beneden kabbelende water in. Alle dakpannen liggen in gebogen lijnen, het looppad buigt mee en het geheel wordt versterkt door de gebogen lijnen van groepen vaste planten. Ook ideeën zijn te recyclen, benadrukt het ontwerpsteam. Deze heropleving van de traditionele dakpannen is volgens hen niet alleen ecologisch belangrijk – ze stimuleren immers de veerkracht van natuur – maar ook cultureel. Het versmelt een ingenieus eeuwenoud irrigatiesysteem met onze onder druk staande huidige wereld.

■ Naam: Le jardin de tuiles
■ Ontwerp: Jingshi Diao, Shilei Lu, Shuwen Su, Jiawei Liang, Kangtai Feng – China

WINNAAR
Prix
Jardin
transposable

Groene tunnels voor schaduw

De overproductie van CO₂, de door klimaatverandering veroorzaakte overstromingen, branden en hittegolven, en de bodemafdekking in steden door massaal gebruik van beton en asfalt. Al die gegevens zette het ontwerpteam aan tot deze groene oase. „Zowel te vertalen naar de particuliere tuin als naar de openbare ruimte. We zijn al in gesprek met woningbouwverenigingen om tussen flatgebouwen deze corridors van wilgentenen te plaatsen die voor schaduw zorgen”, vertelt Ashley Martinez. „En tegelijkertijd de biodiversiteit bevorderen. Vogels kunnen erin nestelen, insecten bezoeken vroeg in het seizoen de bloemen”, vult Julie Cote aan. „In zuidelijk Frankrijk is dit overigens beter te maken met takken van *Corylus* of *Castanea*.”

Dat verplaatsbare naar zowel kleine als grote ruimtes was de reden waarom de jury de Prix Jardin transposable toekende, de prijs voor de overdraagbare tuin. Ook de beplanting – een mix van inheems, exotisch en eetbaar – viel in de smaak, tussen de corridors groeit een divers palet, symbolisch liggen er stukken asfalt tussen, alsof de planten zelf de ruimte opeisen om zich hier te kunnen manifesteren. Bij de andere categorieën ontving deze tuin eveneens veel punten.

- Naam: Le corridor végétal
- Ontwerp: Ashley Martinez, Julie Cote – Frankrijk

Breuklijnen gevuld met goud

Het woord kintsugi komt van het Japanse 'kin' (goud) en 'tsu-gi' (verbinding). Kintsugi is de Japanse kunstvorm om scherven van aardewerk met goud te lijmen, om op die manier breuken juist te laten zien in plaats van ze te verbergen. De kunstuiting is te beschouwen als een vorm van kunsttherapie, het nodigt uit om misère te overstijgen en het herinnert eraan dat littekens, of ze nu zichtbaar zijn of niet, het bewijs vormen dat moeilijkheden zijn te overwinnen. Kintsugi is volgens de Belgische ontwerpers van deze tuin een metafoor voor veerkracht.

Centraal in de tuin ligt een breed pad van grof gebroken stukken asfalt. De ruwe voegen staan symbool voor de gebroken natuur, voor uitgedroogde aarde. In de voegen ligt goudkleurig grind, om de brokstukken te lijmen. Goud komt in de tuin terug in de vorm van de goudgeel bloeiende *Achillea*, het verbeeldt de weer tot leven komende aarde, de veerkracht van de natuur. De gedachte is volgens de ontwerpers dat het gouden voegsel tussen de brokken asfalt uiteindelijk geheel door beplanting wordt overgenomen. Immers, wat is er veerkrachtiger dan zichzelf settelende plantsoorten, zeker op moeilijk toegankelijke plaatsen.

■ Naam: Jardin Kintsugi
■ Ontwerp: Grégory Simon, Jérôme Goedseels – België

Positieve impact van de bever

Hier draait alles om de bever en de manier waarop deze de natuur vormt en waarbij die veerkrachtige natuur zich immer weer aanpast. De Franse titel verwijst naar de bundels ingegraven wilgentakken, erachter kabbelt een stroompje tussen rotsblokken en veel planten. Het stroompje wordt gevoed door het water uit de vijverpartij met een wand van boomstammen. Terwijl de bezoeker zich een weg baant door de tuin, gaat deze de positieve impact ervaren die de bever heeft op waterstromen en zodoende ook op de ecologische rijkdom in wetlands. Veel natuurbeschermers denken hier anders over en zien het werk van de bever als schadelijk.

Ontwerper Tom Senecal haalt zijn schouders ervoor op. „Ook niet iedereen is dol op de vos, of op de wolf. Ik vind het juist belangrijk dat we natuur teruggeven aan dieren.” De jury prees de natuurlijke manier van aanplanten waarbij inheemse en niet-inheemse planten zijn afgewisseld. Verder was er veel lof voor de perfecte afwerking van de gestapelde boomstammen en de waterloop met rotsblokken. De tuin kreeg daarom ook veel punten bij de categorieën 'beste ontwerp' en 'beste creatie'.

■ Naam: De derrière les fagots
■ Ontwerp: Manuel Joualt, Tom Senecal, Leane Delicourt, Pierre Brongniart – Frankrijk

>

WINNAAR
Prix du
Design

Een optimistisch blik richting de toekomst

De prijs voor het beste ontwerp ging naar deze Franse inzending. De jury waardeerde het goede gevoel dat de tuin uitstraalt en dat er vanaf verschillende zitplaatsen een ander zicht is. Als derde motivatie was er het hergebruik van afgedankte materialen. Met name zink is een materiaal dat de ontwerper Fabien Caumont graag in zijn tuinen toepast.

TEKST en FOTO'S Emiel van den Berg

Na een paar jaar gevestigd te zijn geweest in New York besloot tuin- en landschapsarchitect Fabien Caumont terug te keren naar zijn geboorteplek. Nu woont en werkt hij weer in Parijs, maar zijn ontwerpen zijn tot buiten Frankrijk te bewonderen. Veel tuinen realiseerde hij uiteraard in de Franse hoofdstad waar hij in contact kwam met Atelier Arzinc van Francis Arsene. Het in zink gespecialiseerde bedrijf was ook nadrukkelijk betrokken bij de aanleg van deze tuin. „Zink is een veel gebruikt materiaal en is prima te hergebruiken. Beschadigd of beschilderd zink is altijd weer om te smelten om er iets nieuws van te maken.” In Parijse tuinen past het prima volgens hem, omdat het materiaal op veel gebouwen terugkomt. „Daar gebruik ik het graag om wanden, waterelementen of plantenbakken mee te bekleden. Vaak ook bij daktuinen waar het zink onder andere ook voor de goten wordt gebruikt.”

Zink is meteen zichtbaar bij de entree van deze tuin waar een originele Parijse dakkapel als blik-

vanger dient. De dakkapel gaat links en rechts over in een houten overkapping met zitplaatsen, via openingen is er een eerste zicht op de tuin. De tuin binnentredend, vallen twee vergelijkbare overkappingen met zitgelegenheid op in de uiterste hoeken.

Duidelijk is te zien dat er gewerkt is met gerecycled hout, ook bij de vlonder. „Tweedehands bouwmaterialen zijn vaak gunstig geprijsd, daarnaast spelen ze een esthetische rol en zijn ze trendy.” Daarom ook dat de paden zijn belegd met oude dakpannen. Stukken dakpan, soms tot gruis verpulverd, liggen als mulchlaag tussen de planten. Vanaf een verticaal waterelement – met een zinken achterkant – stroomt water via een goot van dakpannen de centraal gelegen vijver in, het maakt de tuin zelfvoorzienend.

Over dakpannen als bestrating zegt Caumont dat dit een goede afwatering bevordert, ook in de Parijse tuinen een actueel thema. „Toch is het nog niet zo eenvoudig om al die oude bouwmaterialen in tuinen te verwerken, ik moet bij mijn klanten wel met goede argumenten komen. Met zink overigens gaan ze wel makkelijk mee.” In festivaltuinen vindt hij het daarom fijn dat hij helemaal los kan gaan, zeker ook wat betreft de beplanting.

Bij de uitleg over die beplanting laat hij een tekst zien afkomstig uit de roman 'A tree grows in Brooklyn' van Betty Smith. 'Er staat een boom

'Zink is prima te hergebruiken.'

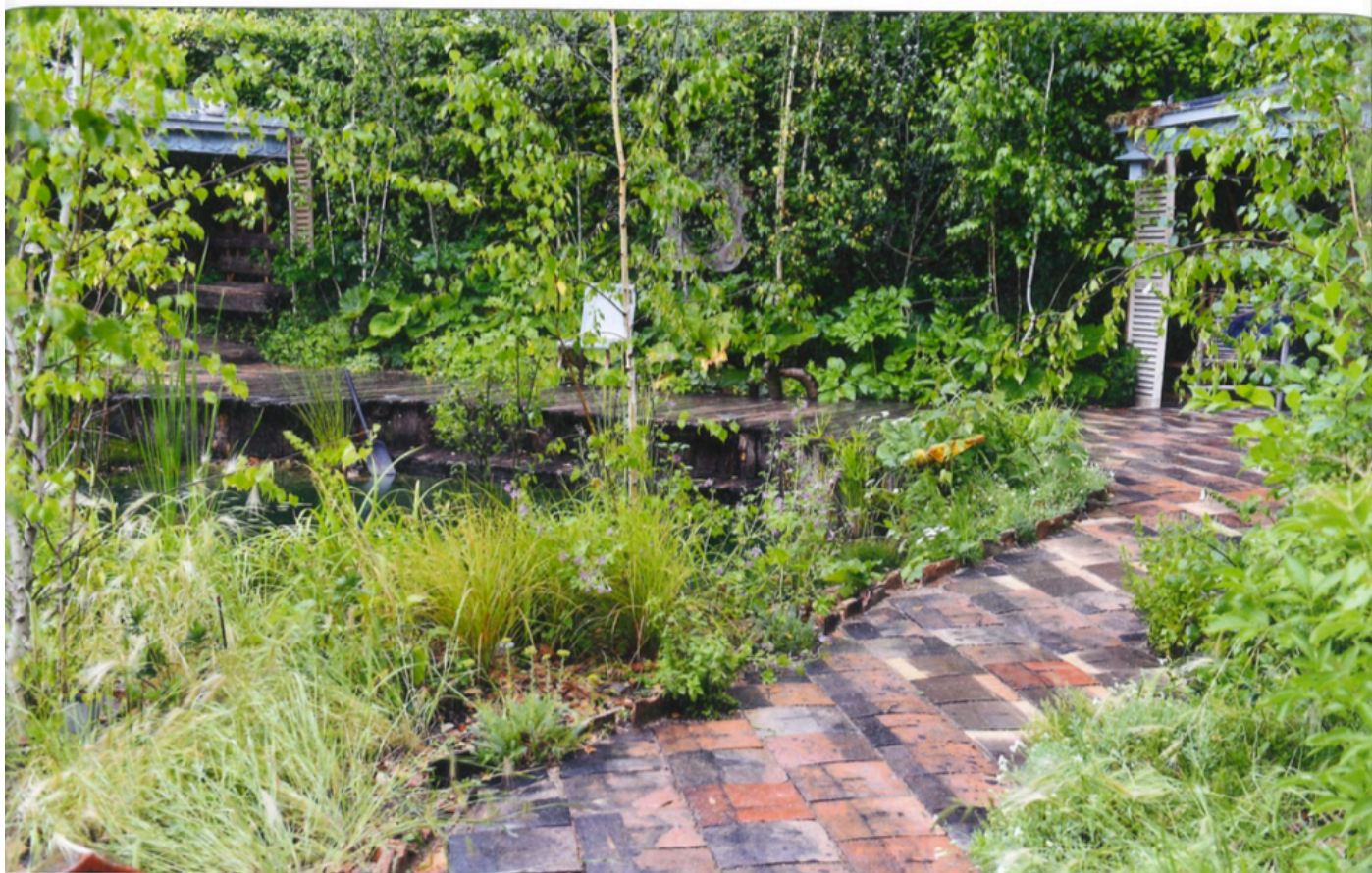

De overkappingen hebben zinken daken en gootranden, voor de wanden zijn verweerde planken en oude ijzeren luiken gebruikt. Bij de bomen draait het om de berk, een pioniersplant. In een van de overkappingen groeien ze zelfs door het dak.

Bij de entree dient een originele Parijse dakkapel als blikvanger. Aansluitend is er een houten overkapping getimmerd. Via kleine ramen krijgt de bezoeker een eerste voorzichtige indruk van de tuin.

Hoe hergebruikte materialen toe te passen, hangt volgens Caumont van de tuin af. Hier vindt hij dat de dakpannen voor de paden en de stevige planken voor de vlonder de tuin een zowel chique als shabby uitstraling geven. „Ze zijn sfeerbepalend, afhankelijk van smaak uiteraard. Overigens zijn die planken niet makkelijk te vinden, de waarde ervan wordt steeds vaker erkend.“

in Brooklyn. Soms noemen mensen het de boom des hemels. Waar de zaden ook vallen, de boom heeft geen moeite om de hemel te bereiken. Hij groeit op dicht geplaveide percelen en op verwaarloosde vuilnisbelten, is de enige boom die door beton groeit. De boom overleeft zonder zon, water en schijnbaar zonder aarde. Deze hemelboom zou als mooi worden beschouwd, jammer dat er te veel van zijn.' Zoals Smith over *Ailanthus altissima* schrijft – de boom wordt in de Europese Unie overigens beschouwd als invasief – zo heeft Caumont hier de beplanting ingevuld, als een voorbeeld van veerkracht.

Pioniersplanten

Voor de hoogte groeien er vrijwel alleen berken, een echte pionier. Pioniersplanten groeien snel en produceren veel zaad, zodat ze een kale bodem snel bedekken. Tegen de hagen groeien hier en daar ook hazelnoten, ook een pioniersplant. Bij de verdere invulling van de tuin wilde Caumont vooral planten die snel effect geven, er groeien onder andere *Petasites japonicus* 'Giganteus', *Macleaya cordata*, *Rheum palmatum*, *Carex pendula*, *Trachystemon orientalis* en *Humulus lupulus*. Ertussen een mix aan losjes groeiende siergrassen, sommige inheems. „Het moest meteen vanaf de opening van het festival tonen, belangrijk met de

vele bezoekers hier, maar ik wilde ook laten zien dat je een tuin in één seizoen vol kunt hebben. Ik wilde vuurwerk.“

Hij bekend wel dat hij relatief dicht heeft aangeplant en zoiets bij zijn klanten niet zomaar zou doen. „Deze aanpak vraagt behoedzaamheid en plantenkennis om alles goed bij te kunnen houden.“ Bloemen zijn schaars. Hier en daar een ridderspoor en een vingerhoedskruid. „Het moest niet de uitstraling krijgen van een siertuin, maar van een braakliggend terrein vol pioniersplanten.“

De route in de tuin creëert uiteindelijk een evenwicht tussen plantaardig en stedelijk. De bezoeker baant zich als het ware een weg door een door de mens verlaten gebied waar pioniersplanten tot leven komen, het pad staat voor een optimistische visie op de toekomst. Dat er op verschillende plekken te zitten is, zowel in de zon als in de schaduw en steeds met een ander zicht, werd door de jury gewaardeerd. In sommige andere tuinen ontbreekt dit. Ook waardeerde de jury het goede gevoel dat de gevarieerde beplanting uitstraalt, een beplanting die veerkracht verbeeldt. Als derde motivatie was er het hergebruik van afgedankte materialen. „Het hergebruikte materiaal maakt de tuin helemaal af. Zo is een aangename plek ontstaan die je niet graag verlaat.“ <

Fabien Caumont (midden) en het team van Atelier Arzinc

- Naam tuin: Demain tout ira bien
- Ontwerp: Fabien Caumont – Frankrijk >

WINNAAR

Prix
Jardin
transposable

Kleurrijk patchwork met eetbare planten

De enige Nederlandse inzending, Le Jardin Patchwork, was één van de twee winnaars van de Prix Jardin transposable, voor de inzending die het best te vertalen is naar de particuliere tuin. De jury prees de attractieve, natuurlijk ogende en originele eetbare beplanting die bezoekers zal enthousiasmeren om dit ook zelf te willen realiseren.

TEKST en FOTO'S Emiel van den Berg

Annalies Dijkman is kunstenaar en verbindt kunst, natuur en ruimte graag met elkaar. Daarnaast is ze tuinontwerper. „Bij kunst in de openbare ruimte spelen bomen en planten altijd een rol. Ter verdieping en verbreding van mijn kennis volgde ik daarom de opleiding hovenier.” Tijdens de opleiding ontmoette ze de van origine uit Hongkong afkomstige en in Nederland wonende Lau Heemskerck. Heemskerck is tuinontwerper en kweekt graag planten, ze deed en doet ervaring op bij Kwekerij Krijn Spaan en Kwekerij De Ent. „Voor mij was Chaumont al aardig bekend, Lau kende het nog niet. Toen we het thema zagen, sprak ons dat aan en waagden we de gok. Dat we het ontwerp mochten uitvoeren, vonden we al een hele eer.”

Vanaf het begin was duidelijk dat planten centraal moesten staan. „De festivaltuinen hier kennen geregeld grote bouwwerken, dat wilden wij zeker niet.” Het duo besloot het thema veerkracht te benaderen vanuit de mens. Hoe kun je als

mens veerkrachtig zijn in deze rumoerige tijden met oorlogen en klimaatproblemen? „Een tuin kan dan een toevluchtsoord zijn. Wij wilden een ruimte creëren waarin mensen zich prettig voelen, die rust uitstraalt en gelijktijdig energie geeft.” In hun patchworktuin staat aan de ene kant de schoonheid van planten centraal, aan de andere kant hebben alle planten iets eetbaars. „Samen zijn we op zoek gegaan naar planten die beide eigenschappen combineren.”

Bij het ontwerp was het vlakke Nederlandse landschap de inspiratie, vier lange stroken zijn onderverdeeld in rechthoekige vakken. Hoewel de organisatie benadrukt dat een vaste route door de tuin de voorkeur heeft om te voorkomen dat de vele bezoekers vastlopen, werd vastgehouden aan het vakkenidee. „Het werkt gelukkig goed.” Over de locatie is het duo heel tevreden, het rechte pad richting de entree sluit goed aan op het strakke ontwerp en op de achtergrond is nog net het imposante kasteel zichtbaar. „Het bleek tijdens ons eerste bezoek in januari wel iets kleiner dan ons van tevoren was medegedeeld, we moesten het plan wat aanpassen.”

Toen afgelopen november bekend werd dat de tuin mocht worden uitgevoerd, werden als eerste alle bloembollen in kratten met jute en zand gepoot. „Die konden alvast wortelen.” Bollen zijn essentieel in deze tuin omdat de beplanting elkaar consequent opvolgt, alle maanden is er in elk

‘Wij wilden een ruimte creëren die rust uitstraalt en gelijktijdig energie geeft’

Op de voorgrond overgroeit *Cosmos bipinnatus* de uitgebloeide *Allium moly* en in het midden komt tussen de bloemen van *Hemerocallis* 'Prairie Blue Eyes' het donkere blad van *Dahlia* 'Happy Single Date' naar boven. Het rode blad rechts is van *Perilla frutescens* 'Atropurpurea'.

Langs de buitenrand staat een wat hogere beplanting die qua kleuren correspondeert met de vier langgerekte vakken. Rood is het blad van *Sambucus nigra* BLACK LACE, grijs van *Cynara cardunculus* met eronder *Lamium maculatum* 'Beacon Silver' en groen van de purperbloeiende *Angelica gigas*.

De drie zuilvormige pergola's zorgen voor hoogte in de tuin en zijn begroeid met klimplanten die uiteindelijk de benodigde schaduw geven. *Akebia quinata* is de snelste groeier, deze schijnaugurk heeft geurende purperen bloemen die insecten aantrekken en vormt na de bloei eetbare vruchten. Minder snel groeiend is de ertussen geplante klimspinazie *Basella alba* var. *rubra*.

plantvlak bloei of op zijn minst kleur. In februari werden de paden en plantvakken aangelegd, in maart gingen de bollen en de vaste planten – totaal zeven pallets – de grond in. In mei kwam de aanvulling met eenjarigen. Kwekerij De Ent, Kwekerij Ron en oud-kweker Leo Ruhe sponsorden de beplanting. Alles deed het tweetal zelf, met soms hulp van enkele vrijwilligers. Daarnaast waren de mensen van Chaumont steeds zeer behulpzaam. „Het was vooral ook inspirerend om de andere ontwerpteam te ontmoeten, hoewel er niet veel tijd voor was want iedereen is keihard aan het werk.”

Een procestuin

De beplanting zit geraffineerd in elkaar, alle planten zijn eetbaar of hebben eetbare delen. Tussen de gelijkmatige vakken is steeds een plank ingegraven om overwoekering te voorkomen. Voor de rust zijn er vakken met enkel groen(grijs)bladige bladhoudende planten; *Salvia officinalis*, *Laurus nobilis*, *Rosmarinus officinalis*, *Lavandula angustifolia*. Daarnaast zijn er vakken met twee of drie plantsoorten door elkaar heen. Sprekend voorbeeld is een vak met de in juni bloeiende *Verbena officinalis* en de vanaf juli bloeiende *Verbena hastata*. „Om een zo lang mogelijke bloeiperiode te hebben.”

Andere voorbeelden van op elkaar afgestemde planten zijn rode bieten afgewisseld met *Echinacea purpurea*, *Calamintha nepeta* 'Blue Cloud' waartussen peterselie omhoog groeit, en *Allium tuberosum* waar de 'trommelstokjes' van *Allium sphaerocephalon* bovenuit steken. Opvallend is het draaddunne blad van donkerbladige venkel dat zich tussen de donkerroze fijnbladige *Cosmos bipinnatus* 'Rubenza' omhoog wringt, ernaast een vak met enkel *Perilla frutescens* 'Atropurpurea' die de inmiddels uitgebloeide tulpen en madeliefjes overgroeien. Alles tot in de details uitgewerkt.

De jury was uitgesproken positief over deze ingetogen tuin, met name vanwege de attractieve, natuurlijk ogende en op een originele manier ingevulde eetbare beplanting. 'Een kleurrijke tuin toegankelijk voor het grote publiek die elke bezoeker zal enthousiasmeren om dit zelf in eigen tuin te realiseren. Extra is dat de tuin volop vlinders en andere insecten aantrekt.' De tuin kreeg veel punten voor de beplanting, maar de meeste voor de Prix Jardin transposable. Dijkman en Heemskerk reageerden verrast en enthousiast en denken tot aan het einde van het festival, 5 november, nog geregeld naar Chaumont af te reizen. „Niet alleen om te kijken, maar zo nodig ook planten te vervangen. Het is immers een procestuin.” <

Lau Heemskerk (l) en Annelies Dijkman

- Naam tuin:
Le Jardin Patchwork
- Ontwerp:
Lau Heemskerk, Annelies Dijkman – Nederland